

ARNOLD CARMIGGELT
HOOFD BOOR
DIEKE WESSELINGH
HOOFD BEHEER & BELEID BOOR

50 JAAR BOOR

Gemeentelijke archeologie in Rotterdam: *het belang van kennis*

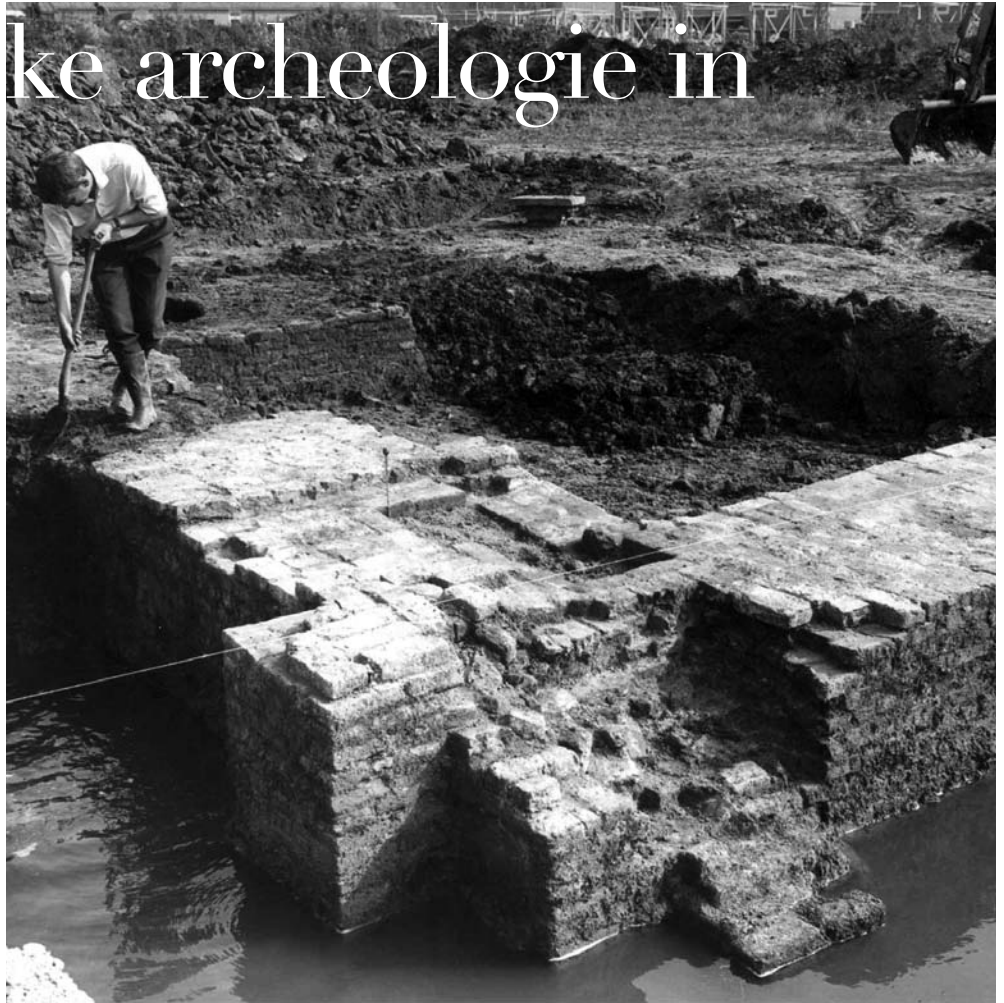

1 – C. HOEK (1924), GEMEENTELIJK ARCHEOLOOG VAN ROTTERDAM VAN 1960 TOT 1986

1960-2010: vijftig jaar BOOR

Op 20 oktober 1959 werd de *Coördinatie Commissie van Advies Inzake Archeologisch Onderzoek Binnen het Ressort Rotterdam* geïnstalleerd.¹ De oprichting kwam voort uit de zorg over de vele archeologische relictten die bij de aanleg van havens, woonwijken en infrastructuur in Rotterdam tevoorschijn kwamen en die ongedocumenteerd verloren gingen. Tijdens de installatie van de Coördinatie Commissie pleitte directeur P. Glazema van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) voor het aanstellen van iemand die als een 'speurhond' de bouwterreinen af zou lopen en bij eventuele vondsten direct de Rijksdienst zou waarschuwen. Snel werd duidelijk dat de Rijksdienst over onvoldoende capaciteit beschikte voor het werk in Rotterdam en

In 2010 bestaat het Bureau Oudheidkundig Onderzoek van Gemeentewerken Rotterdam (BOOR) vijftig jaar. Met het BOOR kreeg Rotterdam in 1960 de eerste gemeentelijke archeologische dienst van Nederland. Vanaf het begin was het doel het behartigen van de archeologische belangen en tegelijkertijd het voorkomen van stagnatie bij ruimtelijke ontwikkelingen. Ook het samenwerken met buurgemeenten in het Maasmondgebied was al in 1960 gebruikelijk. Door deze regionale onderzoekscontinuïteit vindt kennisvermeerdering plaats en kan het BOOR maatwerk leveren bij advisering en onderzoek. Juist in het nieuwe bestel, waar de bevoegd gezagtaak voornamelijk bij gemeenten is gelegd, is kennis cruciaal.

2 – GEMEENTELIJK ARCHEOLOOG VAN ROTTERDAM, C. HOEK, BIJ DE OPGRAVING VAN KASTEEL BLEYDESTEIN (JAREN 60).

omgeving. Wilde de Commissie goed kunnen opereren, dan was een fulltime archeoloog noodzakelijk. Eind 1960 stelde Glazema voor om de heer C. Hoek², ambtenaar bij Gemeentewerken Rotterdam, die rol te geven. Dat voorstel werd gehonoreerd: Hoek kreeg tijd voor archeologietaken en een krediet van 3000 gulden voor het doen van archeologisch onderzoek. Het takenpakket van Hoek en de Commissie bestond uit het maken van een kaartstelsel met vondsten en een kaart met vindplaatsen, de regelmatige controle van grondwerkzaamheden en het systematisch onderzoek van bekende archeologische terreinen. Daarbij kwamen een bronnenpublicatie en een studie van middeleeuws archiefmateriaal over Rotterdam en omgeving. Al met al is eind 1960 sprake van het begin van gemeentelijk archeologisch

onderzoek in Rotterdam.³

Behalve het besef dat er in Rotterdam veel archeologische waarden verloren gingen, speelde er in 1960 nog een overweging bij het besluit om Hoek met het archeologisch onderzoek te belasten. Dat was de Monumentenwet, die in 1961 van kracht zou worden. De wet schreef voor dat archeologische vondsten gemeld moesten worden bij de ROB. De ROB zou dan een ambtenaar zenden om te bepalen welke maatregelen genomen zouden worden. Rotterdam vreesde met deze wet voor oponthoud van bouwwerkzaamheden.

In de eerste 15 jaar vonden er ruim 150 archeologische waarnemingen en opgravingen door het BOOR plaats. Het betrof vooral nederzettingsterreinen uit

3 – ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK IN HET TRACÉ VAN DE WILLEMSSPOORTUNNEL: DE OPGRAVING VAN EEN HOUTEN SLUIS UIT DE TWEEDE HELFT VAN DE 13E EEUW.

de IJzertijd, Romeinse tijd en Middeleeuwen. Hoek had ook veel interesse voor kasteelterreinen en de archeologische onderzoeksresultaten van deze objecten presenteerde hij samen met de historische gegevens over de gebouwen en hun bewoners. In de jaren zeventig waren inmiddels vier ambtenaren aan het BOOR verbonden, bijgestaan door vrijwilligers en amateurarcheologen.

In 1986 telde het BOOR zeven medewerkers, waaronder Marco van Trierum, die Hoek opvolgde als Hoofd BOOR gedurende de periode 1986-2009. In deze tijd werd het BOOR geconfronteerd met omvangrijke infrastructurele projecten en woningbouwprogramma's, zowel in Rotterdam als in de regio. Tegelijkertijd werden systematische veldverkenningen op Voorne-Putten en IJsselmonde uitgevoerd. De inspanningen verdiepten het inzicht in de landschaps- en bewoningsgeschiedenis van het Maasmondgebied en leidden tot een nauwere samenwerking met de regiogemeenten. Een grote klus betrof het onderzoek in de Willemsspoortunnel tussen 1988-1992.⁴ De archeologische resten in de Rotterdamse binnenstad bleken goed bewaard gebleven, ondanks het bombardement van 14 mei 1940 en de opruimingswerkzaamheden daarna. Het onderzoek was een ware publiekstrekker: de oorsprong van de stad Rotterdam, in de vorm van de dam in de Rotte en bijbehorende sluisen, werd zichtbaar. Bovendien troffen de archeologen op verschillende locaties resten van de prestedelijke nederzetting Rotta aan. De resultaten van het veldwerk zijn onder andere beschreven in *BOORbalans*, een wetenschappelijke uitgave van het BOOR, waarvan het eerste nummer in 1988 verscheen.

De toename in kwantiteit en diversiteit van de werkzaamheden van het BOOR, onder meer als gevolg van het Verdrag van Valletta (Malta) en de aanstaande Wet op de archeologische monumentenzorg, leidde tot een personele groei en een reorganisatie in 2007. Het BOOR kent sindsdien twee teams: 'Beheer

4 – ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK IN HET TRACÉ VAN DE WILLEMSSPOORTUNNEL: DE OPGRAVING VAN EEN DEEL VAN DE STADSMUUR MET TOREN (ROND 1500).

en Beleid' en 'Onderzoek en Rapportage'. Het eerste team houdt zich bezig met de bevoegd gezagtaken, de inbreng van archeologie bij bouw- en ontwikkelingsplannen en met het beheer van vondstmateriaal en documentatie. Ook communicatie valt onder 'Beheer en Beleid'; het belang daarvan werd door een gemeenteraadbrede motie benadrukt bij de vaststelling van de *Beleidsnota Archeologie Rotterdam* in 2008.⁵ Het team 'Onderzoek en Rapportage' voert het veldonderzoek uit (grondboringen, proefsleuven, opgravingen) en levert de rapportages van de onderzoeksresultaten. In 2010 werken bij het BOOR 17 mensen in vaste dienst en vier medewerkers op langdurige inhuurbasis.

Een sterke gemeentelijke overheid

Hoewel het niet expliciet in de Wet op de monumentenzorg staat genoemd, heeft de invoering van het Verdrag van Malta geleid tot een sterke decentralisatie van de zorg voor het archeologisch erfgoed in Nederland. De zogenaamde bevoegd gezagrol ligt grotendeels bij gemeenten, die het beleid opstellen, het onderzoek vormgeven en de keuzes maken wanneer archeologische waarden in het geding zijn in het (lokale) ruimtelijke ordeningsproces.

Gemeenten wegen voortdurend maatschappelijke en economische belangen af tegen het belang van het archeologisch erfgoed, waardoor juist op lokaal niveau het draagvlak steeds aan de orde is. Als gemeentelijk archeoloog moet je blijvend kunnen aantonen dat archeologisch onderzoek meer bete-

kent dan het opruimen van een obstakel bij een bouwproject (tegen een zo laag mogelijke prijs) en ook meer oplevert dan gegevens voor een exclusieve groep wetenschappers.⁶

Bij de invoering van Malta is veelvuldig gewezen op het gevaar van versnippering van kennis. Als niet langer een archeoloog van gemeente, provincie of universiteit het veldwerk in de hand zou houden, maar in plaats daarvan de uitvoering en verslaglegging (en erger nog: de beleidskeuzes) terecht zouden komen bij diverse bedrijven, vreesden velen een rapportenkerkhof en een gemis aan synthese en op kennis gefundeerde keuzes. Het antwoord op de vraag of die vrees gegrond was verschilt ongetwijfeld per gemeente, aangezien er verschillende manieren zijn om dit (terecht gesignaleerde) probleem aan te pakken. In dit artikel willen we laten zien hoe in Rotterdam de behoefte aan een sterke gemeentelijke overheid op het gebied van archeologie wordt vormgegeven.

Werkwijze van het BOOR

Vanaf het begin in 1960 heeft het BOOR als gemeentelijke archeologische dienst een tweeledige taak: het waarborgen van het archeologisch belang en tegelijkertijd bijdragen aan een soepel verlopend ruimtelijke ordeningsproces. Naast inhoudelijke archeologische belangen spelen daarbij dus ook maatschappelijke en economische belangen een rol. Per locatie maken we keuzes; op basis van voldoende

kennis is dat goed mogelijk. Een voorbeeld is het huidige onderzoek op de locatie van de toekomstige overdekte Markthal (met vierlaags parkeergarage) in het hart van de stad. Een gebied van ruim 1 hectare wordt vergraven. Het BOOR onderzoekt zorgvuldig geselecteerde delen daarvan. Zelfs op een groot bouwproject als dit zouden de kosten van volledig opgraven te zwaar drukken en de invloed op de planning onacceptabel zijn. Bij de Markthal doen we nu zinvol, goed en betaalbaar onderzoek (nog altijd voor een flink bedrag). Behoud *in situ* is bij een project als de Markthal geen reële optie; daarvoor is het belang van het project voor de stad te groot. Ondergronds bouwen komt steeds vaker voor in Rotterdam, waardoor het behoud van archeologische waarden in de binnenstad onder druk staat. Wel wordt er gewerkt aan een gecombineerd 'Beleid voor de Ondergrond', met het doel ontwerpers tijdig rekening te laten houden met de gevolgen van hun plannen voor de diverse aspecten van de bodem, waaronder de archeologie (die natuurlijk ook al in beeld komt via bestemmingsplan, waardenkaart en bouw- en aanlegvergunning).

Bij de afweging wat we wel en niet onderzoeken in een project als de Markthal zijn de waarde van de vindplaats(en) en de onderzoeksvragen het uitgangspunt. Maar de keuze wordt vervolgens sterk bepaald door de vele randvoorwaarden waar een dergelijk groot bouwproject aan moet voldoen. In de eerste plaats zijn het de factoren tijd en geld die bepalen welke onderdelen we moeten schrappen. Archeologie wordt ingepast in het bestek, onze onderzoeksstrategie wordt gecombineerd met zaken als saneringen, het trekken van oude heipalen, het aanbrengen van damwanden en stempellingen, bemaling en onder water ontgraven.

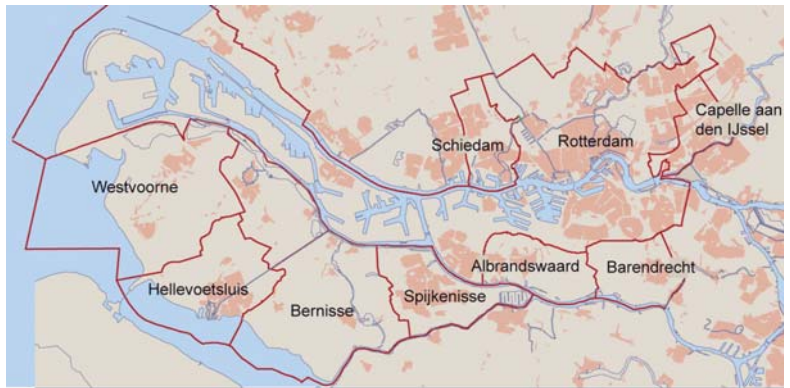
We moeten rekening houden met de ruimtelijke beperkingen die de complexe logistiek van een dergelijk bouwproject in het hart van de stad met zich meebrengt: niet overal kun je bij. In de Rotterdamse binnenstad bevinden archeologische waarden zich deels heel diep (bij de Markthal zit bijvoorbeeld Romeinse tijd op 10-11 meter onder straatniveau); dat betekent dat de kosten voor technische voorzieningen voor opgraven op deze diepte eenvoudigweg niet opwegen tegen de wetenschappelijke opbrengst. Daarnaast verloopt een groot bouwproject niet altijd zoals gepland. Dat betekent heel veel (tussentijds) overleg, afstemming en aanpassing van je strategie en planning. Zo kan een opgraving gepland voor september zich plotseling gaan afspelen in januari, bij zware sneeuwval en min 10 graden...

BOOR is sinds enkele jaren 'Malta-proof'; we hebben de vereiste instrumenten en procedures, werken volgens de KNA en leveren onze inbreng in de ontwikkeling van de stad doorgaans op het juiste moment. Essentieel daarbij is het interne informatie-systeem BOORIS: een op GIS gebaseerd informatie-systeem dat verschillende soorten gegevens in kaartlagen met elkaar combineert. BOORIS werkt met informatie van vakinhoudelijke aard (vindplaatsen, boorgegevens uit Deborah, Archis, geologische kaart, historische kaarten, onderzoeksgebieden) en

5 - EEN ACHT METER DIEPE BOUWPUT IN HET HART VAN DE STAD IN 2010: OPGRAVING VAN EEN TERP UIT DE 10E EEUW IN HET KADER VAN DE BOUW VAN DE MARKTHAL.

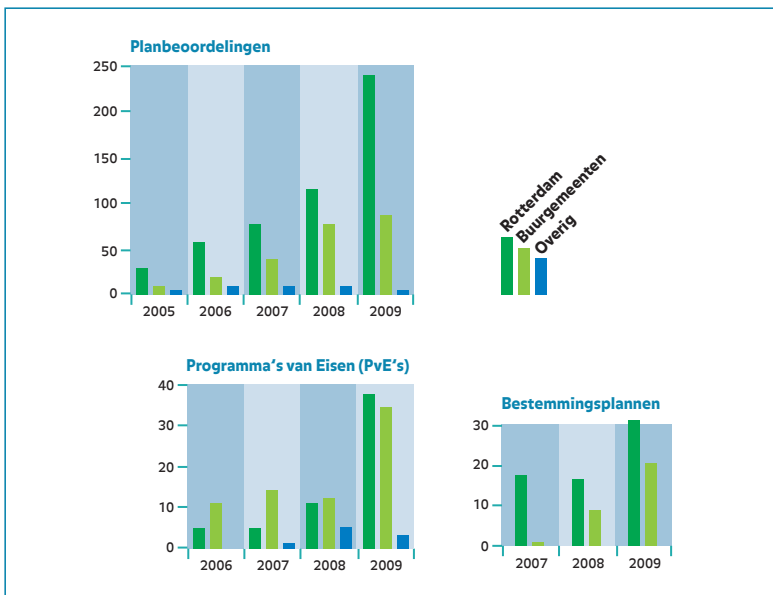

6 - GEMEENTEN IN DE MAASMONDREGIO WAARMEE HET BOOR SAMENWERKT.

7 - VELDWERK (GRONDBORINGEN) DOOR MEDEWERKERS VAN HET BOOR IN DE GEMEENTE HELLEVOETSLUIS. FOTO TACO MEEUWSEN

8 - HET AANTAL DOOR HET BOOR OPGESTELDE PLANBEOORDELINGEN, BESTEMMINGSPLANPARAGRAFEN EN PVE'S IN DE AFGELOPEN JAREN: EEN TOENAME VAN DE BEVOEGD GEZAGTAKEN IS DUIDELIJK ZICHTBAAR.

In Rotterdam zelf doen we beleid én veldonderzoek, daarvoor is in 2009 door de minister van OCW aan Rotterdam een nieuwe opgravingsvergunning verleend. Er is geen sprake van gedwongen waken, het komt voor dat opdrachtgevers kiezen voor een andere uitvoerder. Voor die gevallen en voor het veldwerk in de regiogemeenten zijn door het BOOR richtlijnen opgesteld.⁸ Hierdoor weten bedrijven waar ze aan toe zijn en worden ze doorgaans niet verrast door de beoordeling van rapporten. Een andere invulling is het schrijven van PvE's voor booronderzoek. Hoewel deze niet verplicht zijn volgens de KNA, kiest het BOOR ervoor om ook voor dit type inventariserend onderzoek de eisen vooraf te formuleren. Dit werkt beter dan het controleren en corrigeren van PvA's, een fase die overigens in de praktijk vaak wordt overgeslagen.

Het contact met archeologische bedrijven die veelvuldig in de Maasmondregio opereren, kan echter nog verder worden verbeterd. Recent zijn we begonnen met het uitnodigen van bedrijven, om over en weer van gedachten te wisselen over positie, werkwijze en inhoudelijke onderwerpen. Zo proberen we bij te dragen aan het kennispeil in de regio en tegelijkertijd de werkkrelatie te versoepelen. BOOR is niet alleen het bevoegd gezag dat lastige PvE's opstelt, maar ook een organisatie met kennis van het gebied die je kunt gebruiken als je veldwerk doet in de regio. Anderzijds is het voor het BOOR zinvol om feedback te krijgen op de eisen die wij stellen aan onderzoek en rapportage.

Overigens blijkt dat ook binnen het BOOR de uitwisseling tussen de beide teams 'Beheer en Beleid' en 'Onderzoek en Rapportage' van belang is. Als je PvE's schrijft, maar zelf niet (meer) in het veld staat, is het nodig die kennis regelmatig te actualiseren. Beleid wordt regelmatig getoetst aan de praktijk; dat levert soms pittige en waardevolle discussies op. Tegelijkertijd is het goed om je als medewerker van de 'buitenploeg' te realiseren dat jouw boorstaten ertoe kunnen leiden dat voor een bestemmingsplan een andere vrijstellingsdiepte wordt gekozen. Door zelf ook veldonderzoek te doen kunnen we efficiënt werken en maatwerk leveren, houden we de lijnen kort en wordt de gemeente geen speelbal van marktpartijen.

Samenwerken met partijen in de stad is essentieel. Dat geldt voor ontwikkelaars en voor gemeentelijke partners, zoals het Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam (OBR) en de dienst Stedenbouw en Volkshuisvesting (dS+V) en onze collega's bij Gemeentewerken (Ingenieursbureau, Buitenruimte), maar ook verzelfstandigde gemeentelijke onderdelen als het Havenbedrijf en de RET. Bij infrastructurele projecten wordt er vaak stevig onderhandeld over tijd en geld, ook binnen de gemeente. Het BOOR kan flexibel opereren; zeker in de planning. Een voorbeeld is het uitgraven van een grote parkeergarage op het Kruisplein, waar het BOOR momenteel 'op afroep' beschikbaar is voor complexe archeologische begeleiding en booronderzoek. Samenwerking in de stad speelt ook een rol bij het zichtbaar maken van het verhaal van de geschiedenis

9 - DE JAPANESE KUNSTENAAR KEN'ICHIRO TANIGUCHI, NAAST OP FOLIE OVERGETROKKEN VORMEN VAN MIDDELEEUWS VLECHTWERK UIT DE BOOR-OPGRAVING MARKTHAL. HIEROP ZAL EEN SCULPTUUR WORDEN GEBASEERD, IN OPDRACHT VAN HET HISTORISCH MUSEUM ROTTERDAM.

FOTO AYAKO TANIGUCHI

met beleidsmatige informatie (bestemmingsplannen, archeologische waardenkaarten, adviezen, Programma's van Eisen). Via BOORIS kan iedereen bij het BOOR vanachter zijn of haar bureau toegang krijgen tot alle informatie benodigd voor bijvoorbeeld planbeoordeling, bureauonderzoek of rapportage. Daarnaast hechten we veel belang aan de inhoudelijke component, die sterk samenhangt met individuele professionaliteit. Continuïteit van kennis staat daarbij voorop: alleen met goed opgebouwde knowhow over de bodem, de omgeving, de geschiedenis en de archeologie van Rotterdam en van de regio voorkom je versnippering en maak je de juiste keuzes. Bij het BOOR werken mensen met jarenlange ervaring in het Maasmondgebied, en mensen die deze kennis gedeeltelijk nog moeten opbouwen. Een collegiale toets is belangrijk: dat voorkomt eigen stokpaardjes en bevordert transparantie. Een voorwaarde is wel dat medewerkers de mogelijkheid krijgen om ervaring op te bouwen en kennis op te doen.

Het BOOR treedt op als archeologisch adviseur bij bevoegd gezagtaken voor acht gemeenten in de regio.⁷ De gemeenten zetten het BOOR in bij het toetsen van bouwplannen, het schrijven van archeologieparagrafen bij bestemmingsplannen, het opstellen en toetsen van Programma's van Eisen (PvE's) en Plannen van Aanpak (PvA's) en het beoordelen van offertes, veldwerk en rapporten van derden. Aan de basis ligt bij iedere gemeente een Beleidsnota Archeologie, een Archeologische Waarden- en Beleidskaart en in de meeste gevallen ook een Archeologieverordening, beleidsinstrumenten die door de gemeenten in samenwerking met het BOOR zijn opgesteld. Veldwerk doet het BOOR in principe niet buiten de gemeentegrenzen van Rotterdam, alleen in zogenaamde 'brandweergevallen' en daar waar veldwerk nodig is voor het maken van gefundeerde (beleids)keuzes. Daartoe is met genoemde regiogemeenten een Lichte Gemeenschappelijke Regeling afgesloten.

10 - OPEN DAG
BIJ DE OPGRAVING
MARKTHAL,
APRIL 2010.

11 - HET VRIJGRAVEN
VAN DE INHOUD VAN
EEN 16E-EEUWSE
BEERTON, OPGRAVING
MARKTHAL 2009.

van Rotterdam. In toenemende mate combineren we onze inzet op het gebied van communicatie met die van het Historisch Museum Rotterdam, het Gemeentearchief, de Gemeentebibliotheek en het Bureau Binnenstad. Op die manier bereiken we bewoners en bezoekers, en ontdekken Rotterdammers wat er onder hun voeten ligt.

In 2009 is een samenwerking gestart met de Faculteit der Archeologie van de Universiteit Leiden, bezegeld in het zogenaamde 'Verbond van Leiden'.⁹ De samenwerking richt zich bijvoorbeeld op stages voor studenten, het volgen en geven van colleges door BOORmedewerkers en het combineren van synthetiserend onderzoek. De ervaring leert dat gemeentelijke archeologie (vooral het beleidswerk) voor veel net afgestudeerde archeologen onbekend terrein is. Tegelijkertijd is er behoefte aan wetenschappelijke inbreng bij bijvoorbeeld de criteria van waardering en selectie, een terrein waar vanuit de universitaire wereld nog weinig belangstelling voor bestaat.

Kennis is cruciaal

Kennis is cruciaal; dat geldt voor kennis van procedures en regelgeving, maar wat het BOOR betreft ook expliciet voor inhoudelijke kennis. Alleen aan de hand van grondige kennis is maatwerk mogelijk bij onderzoek en advies en kan efficiënt worden

gewerkt, zonder overbodige kosten. Bovendien zijn continuïteit van en samenhang in het archeologisch onderzoek wezenlijk voor kennisvermeerdering. Een 'postzegel' opgraven kan heel zinvol zijn, mits de onderzoeksgegevens gecombineerd worden met data van andere locaties. Een voorbeeld is de prestedelijke nederzetting Rotta; bewoning uit de 10e-12e eeuw op terpjes langs de rivier de Rotte, in wat nu de stadskern van Rotterdam is. Zorgvuldig vooronderzoek wijst uit of en in welke mate een bouwput in het centrum een dergelijke terp zal raken. De informatie van dergelijke onderzoeken van de afgelopen 20 jaar op verschillende locaties in de stad is recent gecombineerd tot een analyse van deze bewoningsfase.¹⁰ Deze synthese zal weer leidend zijn bij een volgende gelegenheid waarbij resten van Rotta worden bedreigd: wat weten we al, waarover ontbreekt de kennis, welke keuzes kunnen en moeten worden gemaakt. Een onderzoeksagenda, waarin dit type informatie met betrekking tot het gehele gemeentelijke grondgebied samenkomt, is in voorbereiding.

Het combineren en synthetiseren van informatie is tevens nodig voor het vertellen van het verhaal van de geschiedenis van de gemeente. Basisrapporten zijn essentieel en het is een grote verbetering dat ze er na twee jaar liggen, maar het verhaal van de landschaps- en bewoningsgeschiedenis staat er niet in.

Door het combineren van kennis kan de stadsgeschiedenis worden geschreven en verbeeld voor bewoners en bezoekers en worden gebruikt bij de inrichting van de openbare ruimte. Maar ook het vakgebied van de archeologie heeft baat bij een gemeentelijke archeologie die bouwt op continuïteit van inhoudelijke kennis.

2010 en daarna

Wij realiseren ons dat het BOOR in sommige opzichten een uitzondering is ten opzichte van andere (kleinere) gemeenten. Het bureau bestaat immers al lang en er werkt een relatief groot aantal archeologen vanwege de omvang van het grondgebied van en de bouwintensiteit in Rotterdam en de Rotterdamse regio. Rotterdam heeft er bovendien voor gekozen om beleid te blijven combineren met uitvoering van veldonderzoek door een eigen team. Onder die voorwaarden kan het BOOR voldoen aan de kenniscontinuïteit die, zoals hiervoor betoogd, cruciaal is. Regionale samenwerking vindt steeds vaker plaats in Nederland. Bij het BOOR is de samenwerking binnen één dienst geconcentreerd, maar er zijn elders ook andere vormen toegepast.¹¹ Dat kan goed werken als daarbij, behalve voor beleid en procedures, ook aandacht is voor inhoudelijke kennis: hoe deze op te bouwen, te continueren en uit te dragen, bijvoorbeeld in samenwerking met universiteiten of

12 – DE OPGRAVING VAN EEN HOUTEN BOERDERIJ (ROND 1200) BIJ DE AANLEG VAN DE RANDSTADRAIL.

bedrijven. Bij de meeste bedrijven werken deskundige en betrokken archeologen, maar door de bedrijfsmatige aanpak liggen de prioriteiten vaak anders en lukt het niet altijd om kennis over een specifiek gebied op te bouwen en/of op peil te houden.

Een ander punt van zorg zijn die gevallen waar het bevoegd gezag op een hoger niveau is neergelegd, en waar blijkt dat bijvoorbeeld provincie of rijk te ver van de inhoud afstaat. Een voorbeeld: vanuit procedureel oogpunt is het goed te begrijpen dat de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en Rijkswaterstaat de trekker zijn van de archeologie bij de aanleg van de A13/A16 door de gemeenten Langsingerland en Rotterdam. Het gevolg is echter dat een bedrijf een bureaustudie doet en een ander bedrijf een PvA opstelt, terwijl het de RCE aan specifieke kennis ontbreekt om beide te beoordelen, zodat het veldwerk niet loopt zoals verwacht. Ons advies is: betrek daar tijdig de gemeentelijk archeologen bij, en zorg dat een en ander niet over teveel schijven loopt. Dat kan eenvoudig door het uitvoerende bedrijf te laten overleggen met degene die de kennis van het gebied in huis heeft.

Een ander voorbeeld is de provinciale CHS, een grofmazige waardenkaart waarop naar onze mening alleen beleid kan worden gebaseerd wanneer geen lokale, aanvullende kennis voorhanden is. Juist door in te zoomen en maatwerk te leveren kan onnodig onderzoek worden voorkomen en draagvlak voor de archeologie worden gecreëerd.

Het vijftigjarige bestaan van het BOOR is een goede gelegenheid om stil te staan bij gemeentelijke (en regionale) archeologie en de rol van kennis daarbij, nu en in de toekomst. Het BOOR-jubileum wordt gecombineerd met een ander kroonjaar; namelijk de 40ste Reuvensdagen, die op 11 en 12 november 2010 plaatsvinden in Rotterdam. Ook daar wordt naar de toekomst gekeken: er is voor het eerst ruimte voor parallelsessies en meer debat en discussie. Met het oog op de evaluatie van de Wet op de archeologische monumentenzorg in 2011 hopen wij dat de Reuvensdagen in Rotterdam een platform zullen zijn voor verdere discussie over bovenstaande en andere aspecten van gemeentelijke archeologie.

Literatuur

- Beuningen, H.J.E. van 1982: *Terugzien op 20 jaar functioneren van de 'Coördinatie Commissie van Advies Inzake Archeologisch Onderzoek Binnen het Ressort Rotterdam'*, in: J.G.N. Renaud (red.), Rotterdam Papers. A contribution to medieval archaeology. Rotterdam, 1-4.
- Carmiggelt, A. 2010: *Vijftig jaar Bureau Oudheidkundig Onderzoek van Gemeentewerken Rotterdam (BOOR)*, Westerheem 2010-3, 122-135.
- Carmiggelt, A., A.J. Guiran en M.C. van Trierum (red.) 1997: *BOORbalans 3. Archeologisch onderzoek in het tracé van de Willemsspoortunnel te Rotterdam*. Rotterdam.
- Carmiggelt, A. en M.C. van Trierum 2008: *Beleidsnota Archeologie Rotterdam 2008-2011*. Rotterdam.
- Carmiggelt, A. en M.C. van Trierum 2010: *BOOR in een gewijzigd archeologisch bestel (2001-2010)*, in: A. Carmiggelt, M.C. van Trierum en D.A. Wesselingh (red.), BOORbalans 6. Rotterdam, 9-12.
- Guiran, A.J. en M.C. van Trierum 2010: *Op zoek naar de nederzetting Rotte uit de 8e-12e eeuw; nieuwe vondsten en inzichten*, in: A. Carmiggelt, M.C. van Trierum en D.A. Wesselingh (red.), BOORbalans 6. Rotterdam, 13-50.
- Hoek, C. 1968: *Oudheidkundig bodemonderzoek rond de Nieuwe Maas*, in: J.G.N. Renaud (red.), Rotterdam Papers. A contribution to medieval archaeology. Rotterdam, 81-88.
- Trierum, M.C. van 1988: *Doelstelling, middelen en activiteiten*, in: M.C. van Trierum, A.B. Döbken en A.J. Guiran, BOORbalans 1. Bijdragen aan de bewoningsgeschiedenis van het Maasmondgebied. Rotterdam, 11-15.
- Trierum, M.C. van 1992: *Archeologisch onderzoek in het Maasmondgebied: activiteiten, middelen en personeel van het BOOR 1987-1990*, in: A.B. Döbken (red.), BOORbalans 2. Bijdragen aan de bewoningsgeschiedenis van het Maasmondgebied. Rotterdam, 9-14.
- Trierum, M.C. van 2002: *Archeologisch onderzoek door het Bureau Oudheidkundig Onderzoek van Gemeentewerken Rotterdam (BOOR) in het Maasmondgebied 1991-2000: personeel, activiteiten, middelen, huisvesting en bespiegelingen over samenwerking in de regio*, in: A. Carmiggelt, A.J. Guiran en M.C. van Trierum (red.), BOORbalans 5. Bijdragen aan de bewoningsgeschiedenis van het Maasmondgebied. Rotterdam, 9-22.

Noten

- ¹ De Coördinatie Commissie bestond, naast de Rotterdamse wethouder Sijthuis, uit vertegenwoordigers van het Gemeentearchief, het Historisch Museum Rotterdam, de dienst Gemeentewerken, de Archeologische Werkgemeenschap voor Westelijk Nederland en de historische genootschappen De Maze en Roterodamum.
- ² Catharinus Hoek (1924) volgde een opleiding MTS-Bouwkunde en werd op 1 mei 1954 aangesteld als technisch ambtenaar A bij Gemeentewerken Rotterdam. Vanaf die tijd zou hij meer dan 150 repertoria, bronnenpublicaties en genealogieën samenstellen en publiceren, vooral in het tijdschrift *Ons Voorgeslacht*. Daarnaast publiceerde Hoek ook nog circa 70 artikelen over onderwerpen van historisch-archeologische aard. Vanaf 1960 tot 1986 was hij gemeentearcheoloog van Rotterdam en hoofd van het BOOR.
- ³ Voor een overzicht van de geschiedenis van het BOOR zie Carmiggelt 2010. De oprichting en de beginjaren van de Coördinatie Commissie zijn uitgebreid beschreven in Van Beuningen 1982. Voor een meer gedetailleerd overzicht van beleid, personeel en activiteiten van het BOOR wordt verwezen naar Van Trierum 1988 (periode 1976-1986), Van Trierum 1992 (periode 1987-1990), Van Trierum 2002 (periode 1991-2000) en Carmiggelt en Van Trierum 2010 (periode 2001-2010).
- ⁴ Gepubliceerd in Carmiggelt, Guiran en Van Trierum 1997.
- ⁵ Het betreft de motie van de heer D. Hoogland (PvdA) d.d. 17 juli 2008. Voor de beleidsnota: Carmiggelt en Van Trierum 2008.
- ⁶ Voor dit onderwerp is onder meer geput uit de voordracht van M. van Trierum ter gelegenheid van het afscheid van R. van Heeringen van de RACM (2 november 2007) en een lezing van A. Carmiggelt voor de SNA (november 2006).
- ⁷ Dit betreft in juni 2010 de gemeenten Albrandswaard, Barendrecht, Bernisse, Hellevoetsluis, Schiedam en Westvoorne. In Capelle aan den IJssel en Spijkenisse wordt het archeologiebeleid en de adviseursrol van het BOOR naar verwachting in de tweede helft van 2010 vastgesteld.
- ⁸ Het gaat om de Richtlijnen voor het uitvoeren van archeologisch bureauonderzoek en niet-gravend inventariserend veldonderzoek in de gemeenten Albrandswaard, Barendrecht, Bernisse, Hellevoetsluis, Rotterdam, Schiedam en Westvoorne (versie februari 2010). Deze zijn te vinden op de website van het BOOR: www.rotterdam.nl/boor_bureau_oudheidkundig_onderzoek.
- ⁹ Hoewel er al van oudsher goede contacten waren, in het bijzonder met periode- of materiaalspecialisten ten behoeve van de uitwerking, wordt de samenwerking nu ook op andere niveaus geïntensiveerd. De Leidse Faculteit der Archeologie is bezig een dergelijk 'verbond' te sluiten met verschillende Zuid-Hollandse gemeenten met een eigen archeoloog, te weten Delft, Den Haag, Dordrecht, Gouda, Katwijk, Leiden, Rotterdam, Rijswijk en Vlaarding.
- ¹⁰ Guiran en Van Trierum 2010.
- ¹¹ Voorbeelden zijn: één archeoloog werkzaam voor verschillende gemeenten (Achterhoek, Zuidoost-Utrecht, Noord-Veluwe), één archeoloog werkzaam voor verschillende gemeenten, gestationeerd bij gemeente met eigen archeologische dienst (regio Nijmegen, regio Breda), één archeoloog werkzaam voor verschillende gemeenten, gestationeerd bij provinciale archeologische dienst (Zeeland). Van de 430 Nederlandse gemeenten hebben er 51 een (al dan niet gecombineerde) opgravingsvergunning (stand per juni 2010). Het Convent van Gemeentelijke Archeologen (CGA) telt per juni 2010 50 leden, die samen in ieder geval 121 gemeenten vertegenwoordigen. Daarnaast zijn er diverse gemeenten die gebruik maken van de diensten van archeologische adviesbureaus. ■